

Delavska pravica

GLASILO KRŠČANSKEGA DELOVNEGA LJUDSTVA

ŠTEV. 50

LJUBLJANA, DNE 9. DECEMBRA 1937

LETO X.

Borba za organizacijo

Organizirani strokovničarji vsak dan bolj čutimo, da je moč in sila, ki jo rabimo v borbi s kapitalom za vsakdanji kos kruha, le v naši delavski skupnosti. Vsak človek, to je vsak posameznik, danes lahko vidi, da sam ne more prav nič doseči, posebno delavec ne, ki dela v tovarni, rudniku ali kjer koli. Delavstvo mora biti vedno v obrambi za svoje delavske interese, kajti kapitalizem izrabljuje vse sile do skrajnosti, da delavstvo še bolj poniža in ga napravi odvisnega.

Vse to dobro čutimo mi organizirani delavci. Toda okrog nas je še velika množica neorganiziranih, ki ne vedo, da sami ne pomenijo prav nič, in da ni izgleda, da bi se jim položaj zboljšal, ampak velika nevarnost je, da se bo poslabšal. Posebno zadnje čase, odkar je izšel zakon o minimalnih mezdah, ki bi morale biti samo najmanjše, izpod katerih se ne bi smelo plačevati, pa je vedno narobe. Ta zakon je večina kapitalistov sprejela kot zakon za najvišje mezde, posebno ko mu razne razporedbe in kategorije naravnost vsiljujejo ta značaj. Tam, kjer ni strokovno organizirano delavstvo, se ta zakon točno tako izvaja in velja za zakon o najvišjih mezdah; kajti, če v podjetju ni delavske strokovne organizacije, tudi ni kolektivne pogodbe, ki urejuje delavske odnose do podjetja in delavci so prepuščeni mili volji kapitalista.

Veliko delavstva je nezavednega, ki še ni spoznalo potrebe organizacije. Veliko delavstva pa čuti vročo potrebo po organizaciji, po oni skupnosti, ki družiti trpeče delovno ljudstvo, toda delodajalec tega ne trpi, ne more gledati ljudi, ki se zavedajo svoje pravice. On uporabi vsa sredstva, da se vsaka misel in vsak poskus organiziranja že v kali zatre. Sredstev ima dosti na razpolago. Šikaniranje pri delu, zapostavljanje, grožnje z odpovedjo ali celo dejanska odpoved so čestokrat sredstva, ki se jih poslužuje, da napravi delavce majhne in ponižne. Zavednemu delavcu gleda na vsak korak, na vsak izdelek. Kapitalist ve: če bo delavstvo organizirano, bo tirjalo pravice, ki mu gredo po zakonu, kolektivno pogodbo, svoje delavske zaupnike in t. d. Organizirano delavstvo bo predstavljalo veliko skupno silo, s katero ne bo mogel tako ravnati, kakor prej s posameznikom.

Velika večina delavstva je še neorganizirana. Počasi gre na bolje in vedno več je onih, ki spoznavajo nujnost organizacije. Vsakdo mora vedeti, da za strokovno organiziranim delavcem stoji cela armada organiziranih in ga brani. Po zakonu delodajalec ne sme zapostavljati delavcev in to pri katerikoli delavski organizaciji. To bi moral vedeti vsak delavec, zlasti pa še tisti, ki pravijo: »Kaj organizacija? Nihče mi ne bo pomagal, bo že gospod uvidel, da sem potreben, pa mi bo kaj primaknil na plačo.« Res! Če bo uvidel? Toda tega 99% noče in čakanje je

Položaj delavstva v Sloveniji

po poročilu tajnika F. Uratnika zadnji skupščini Delavske zbornice

V Sloveniji premalo dela

Tendenca konjunkturalnega izboljšanja v našem gospodarstvu, ki se je opazila že lansko leto, se je nadaljevala tudi v letu 1937. Število članov pri OUZD v državi je preseglo število članov iz konjunkturalnega leta 1936, pri ljubljanskem OUZD ga je pa vsaj doseglo. Slovenija namreč je zaostajala v tem letu za splošnim gospodarskim vzponom.

Kljub razveseljivemu dejstvu, da se je izboljšala konjunktura v našem gospodarstvu, bi bilo napačno misliti, da se je položaj na našem delovnem trgu tako bistveno izpremenil, da bi bilo vprašanje po delu večje kakor ponudba delovne sile. Prebivalstvo v Sloveniji raste stalno mnogo hitreje kakor delovne prilike. Veliko število malih posestnikov tvori ogromno rezervo le napol zaposlene delovne sile, ki pritiska stalno na naše delovne trge.

Kam z odvišno delovno silo

Zaradi tega bomo mogli govoriti o pravi razbremenitvi delovnega trga šele takrat, kadar bo moglo računati naše delavstvo tudi na zaposlitev izven Slovenije. V tem pogledu se opazajo znaki izboljšanja.

Na novo se razvijajoča jugoslovanska železna industrija bo gotovo izposlila del kovinarjev iz Slovenije. Saj nimamo Slovenet v tej stroki mnogo izučeni delovnih moči.

V Starih državah, kamor je šel prejšnja leta naš izseljeniški tok, so se razmere na delovnih tržiščih vidno izboljšale. Visoka konjunktura, katero je deloma povzročila oboroževalna industrija, dalje velika javna dela, povečanje vojaških efektov na eni strani, majhno število rojstev v medvojni, pa tudi v povojni dobi na drugi strani, vse te okoliščine so tam precej izpremenile razmerje med povpraševanjem po delu in ponudbo dela. Zlasti za težja dela morajo te države zopet računati z inozemskimi delavci, tudi z našimi.

Letos so poljedelske delavce v Franciji in Nemčiji, katerih so se branili pretekla leta, že kar iskali. Industrijskih delavcev letos vsaj vračali niso v domovino. V Franciji se že diskutira o tem, da bo treba zopet dopustiti dotok rudarjev iz inozemstva. Še bolj pa je napredoval razvoj v tem smislu v Belgiji.

Ali imamo pri nas preveč rudarjev

V zvezi z možnostjo izseljevanja rudarjev je nastalo pri nas naenkrat vprašanje, če imamo pri nas res preveč ru-

zastoj, položaj pa vsak dan bolj obupen. — Temu delavstvu je treba odpreti oči. Zato tovariš, ki čitaš delavske liste, našo »Delavsko pravico«, pokaži jo tovarišu, ki še nima pojma o naši delavski organizaciji. Iz nje bo lahko razbral vse borbe in muje naše strokovne organizacije.

Pravijo, da se je gospodarska konjunktura zboljšala, da kriza počasi izginja. Toda naše delavske statistike kažejo, da se je delavski položaj v primeri s čistimi dobički prav malo ali skoraj nič popravil, če ne celo v posameznih primerih poslabšal.

Borbe in težave so velike. Delavci smo prisiljeni bojevati boj za človeka dostojno življenje, boj, ki nam ga vsiljuje velika sila kapitalizma in s to silo se moremo boriti le združeni v svobodni delavski strokovni organizaciji!

darjev. Gotovi del gospodarskih krogov pravi, da ne. Dejansko jih pa mora biti preveč.

V letih krize se je vrnilo domov nad 800 rudarjev. V rudnikih Rajhenburg, Kočevje, Leše se je znižalo leta 1936 napram letu 1930 število zaposlenih rudarjev za ca. 3000. V naših rudarskih revirjih že dolgo niso sprejeli novih delovnih moči in je s tem zlasti velik del doraščajoče mladine stalno brez dela. Iz teh podatkov moremo sklepati, da je pri nas v rudarski stroki pritisk na delovni trg še zelo velik.

Tej odvišni delovni sili ne smemo braniti izseljevanja, pač pa ga moramo odsvetovati še zaposlenim rudarjem, ker bi jim to škodilo pri starostnem zavarovanju, pri mezdah pa ne koristilo.

Kako je delavstvo zaposleno v posameznih strokah

Stroke, ki so v zvezi s stavbinštvom, so povišale stalež delavstva na višino, ki so jo dosegle pred sedmimi leti. Tukaj ni pričakovati znatnejšega napredovanja. Mnogo verjetneje je novo upadanje. — Gozdno-žagarska industrija, ki je v ozki zvezi z gradbeno stroko, se je letos naglo dvignila, vendar pa še zaostaja za zadnjim konjunkturalnim letom. Tekstilna industrija je v nadaljnjem naraščanju. Bati pa se moramo, da ni več daleč čas, ko bo zajela kriza tudi to, sedaj našo največjo industrijsko skupino, ki zaposluje petino vsega našega delavstva.

Napredek na socialno-političnem polju

Tudi na socialno-političnem polju smo dobili nekaj novih važnih zakonov. Uredba o sanacijskem fondu Bratovskih skladnic je njihovo gospodarstvo uravnovesila vsaj za prihodnja leta.

Uredba o uvajanju zavarovanja za starost, onemoglost in smrt je vsaj načela važno vprašanje preskrbe onemoglih in starih delavcev. Res je, da ima delavstvo mnogo razlogov označevati predvidene rente za povsem nezadostne. Vendar je led prebit.

V zvezi s tem zavarovanjem mora izdati SUZOR dve uredbi: Uredbo o višjih prispevkih in izboljšanju starostnega zavarovanja v tovarniških obratih ter pravilnik o podpornem skladu, iz katerega bodo dajali eksistenčno ogroženim onemoglim takojšnje podpore, brez ozira na karentne roke.

Delavstvo mora vplivati na to, da bosta navedena pravilnika izdelana tako, da bosta res služila svojemu namenu.

Uredba o izdajanju delavskih legitimacij

V pogledu izgradnje delavske zakonodaje bi bilo želeli, da izda ministrstvo za socialno politiko čim prej uredbo o

Zahteve „škarparjev“ s Save in Bistrice

Pri regulacijskih delih na ljubljanski Savi in Kamniški Bistrici zaposleni delavci, so že meseca julija t. l. dobili pristanek g. načelnika tehničnega oddelka banske uprave inž. Skaberneta, da se jim prizna po preteku sedanje kolektivne pogodbe gradbenega delavstva kvalifikacija. Na podlagi priznanja kvalifikacije bo, po izjavi g. načelnika, mogoče povišati plače, ker se jim je takrat kot navadnim delavcem določila najvišja za težake določena plača po kolektivni pogodbi, t. j. 3,75 din na uro. Sedaj, ko poteče kolektivna pogodba gradbenih delavcev, je delavstvo nastopilo, da si bo z novim letom priborilo, kar ima že v načelu obljubljeno.

To delavstvo je polno upravičeno, da se mu prizna kvalifikacija in s tem tudi

izdajanju delavskih legitimacij. Javne borze dela morejo namreč dati podpore le delavcem, ki se izkažejo z delavskimi knjižicami. Ker pa stoji nekatere občine na stališču, da morejo izdati poslovne knjižice le obrtnim pomočnikom, ima delavstvo velikokrat nepravilne. Te bi se mogle odstraniti le z zahtevano uredbo.

Najvažnejše v pogledu socialne zaščite

V pogledu socialne zaščite je za sedaj najvažnejše, da se točno izvaja. Soc. politični zakoni ne smejo biti le na papirju. Sedaj je tako skoraj z vsemi temi zakoni. Zlasti mnogo se izigravajo in kršijo zakonski predpisi v delovnem času. Celotno pri uredbi o minimalnih mezdah se opazja isti pojav, dasi niso njene postavke visoke.

Socialno-politične nadzorne oblasti ojačiti

V zvezi s to zahtevo je treba socialno-politične nadzorne oblasti, zlasti Inspekcijo dela, ojačiti, njihovo delo racionalizirati in njihov aparat osvoboditi od vsega zgolj birokratskega dela.

Pri praktičnem socialno-političnem delu bomo kmalu uvideli, kako težak je tu položaj državnih socialnih ustanov in oblasti, če so mrtve soc. politične sile v družbi in političnem življenju. Zato ne smemo teh sil ubijati, ampak gojiti in vzgajati. Kdor bo šel po drugačni poti, mora doživeti tudi pri najbolje zamišljenih načrtih neuspeh.

Socialna politika in gospodarstvo med seboj povezana

Pri socialno-političnem delu prihajamo vedno bolj do spoznanja, da sta socialna politika in gospodarstvo prav za prav ozko povezana med seboj. Povišanje mezd je v zvezi s produciranjem novih dobrin. Istotako nove nastavitve delovnih moči.

Če raste prebivalstvo, gospodarstvo pa kaže znake stagnacije, je nujno padanje življenjskega nivoja. Kajti same izpremembe v razdelitvi dobrin, ne morejo trajno odpraviti.

Potreben je študij naše gospodarske strukture

To spoznanje pa nujno zahteva študij celotne naše gospodarske strukture. Pri tem je treba preiskavati, kako bi mogli z danimi sredstvi povečati produktivnost našega gospodarstva v korist celote.

Te naloge pa niso naloge le ene zbornice, ampak tudi drugih zbornic in vseh naših političnih in javnih delavcev. Ravno iz tega razloga je Delavska zbornica podpirala ustanovitev Socialno-ekonomskega instituta.

zboljšanje plač. Saj so v letih 1924-1930 že prejeli plače, ki so odgovarjale temu delu in je znašala plača do 6 din na uro. V zadnjih letih pa se je plača znižala na 2,50 din. Ko so stopili v organizacijo, so bili plačani 3 din. Pri dvakratnem mezdnem gibanju so dosegli povisek 75 par. Plača 3,75 din za ta dela je vsekakor še prenizka. Delo na vodi, prevažanje gradbenega materiala, težko kamenje, gramoz, fasine itd., to je delo, ki terja od delavca ves napor, ki pa mora biti združen tudi s stalno usposobljenostjo, ako hoče biti delu kos. Tako delo in pa življenjska nevarnost pri delu, saj so bili delavci že žrtve Save, zahteva, da je priznana in plačana kot kvalificirano, ne pa kot delo navadnega delavca.

Kovinarji

Javornik. Uradne ure v naši novi pisarni so od 5. decembra dalje vsak petek od 6—7 zvečer in vsako nedeljo od 11—12 dopoldne. Člani, upoštevajte to in olajšajte delo blaginiku s tem, da plačujete svoje prispevke ob uradnih urah v pisarni. Tudi druge težnje glede tovarne lahko poveste v pisarni. Pisarna se nahaja v prostorih Gospodarske zadruge na Kor. Beli, I. nadst. desno.

Rudarji

Hudajama. Kakor marsikje, tako se mora na žalost tudi naš tov. blaginik večkrat pritoževati zaradi netočnosti plačevanja članarine. Gotovi slučajji so že opravičljivi, vendar je jasno, da je vsako breme sproti odtehtano lažje, kot pa če pustimo čakati zbirko več mesecev. Zato, dragi tovariši, apeliramo na vas in na vašo zavednost, poravnajte svoje obveznosti do organizacije sproti — mesečno, ker le na ta način je možno pravilno poslovanje, iako skupin, kakor tudi centrale. Naše geslo mora biti — vsak dan kruh, tako vsak mesec točno plačana članarina in podporni fond. Zakaj? Zato, ker v tem imamo dvojno korist. 1. Organizacija bo lažje in intenzivneje delovala v borbi za naše pravice, drugič pa je naš obvezni podporni fond že s tem 1. novembrom v celoti uveljavljen ter ima v bolezni le tisti član pravico do podpore, kateri ima v redu vplačano članarino. Vsak, kdor neopravičeno dolguje na članarini ali na prispevkih za podporni sklad več kot 2 meseca, zgubi pravico do podpore. — Vsem je skupina preskrbela poslovnik podpornega sklada, vzemite ga v roke, prečitajte ga, da zaradi brezbriznosti ne boste oškodovani. — Tovariši, v zavednosti in agilnosti je naša moč in boljša bodočnost. Vsi za enega eden za vse!

Trbovlje. Skupinski blaginik poziva člane, da redno poravnajo članarino. Kdor je na dolgu dva meseca, izgubi pravice, katere mu nudi organizacija, in je treba vsaj dolgove starega leta organizaciji poravnati. Ne samo pravice, marveč tudi dolžnosti imamo!

Lesno delavstvo

Kozarje. V nedeljo je imela naša plačilnica sestanek pri g. Vidmarju na Vrhovcih. Vodil ga je tov. predsednik. Centralo je zastopal tov. Škof z Viča, kateri nam je objasnil splošno stališče JSZ kot delavske strokovne organizacije. Poudaril je, da je spoznal sam, da je JSZ edina res delavska in borbena organizacija, ki je neodvisna od politike in kapitala. Podčrtal je, da ima naša organizacija najbolj sposobne strokovne moči, o čemer se je prepričal pri rdečih in plavih, ker je prejšnja leta obiskoval njihove sestanke.

Govoril je o delavskih obratnih zaupnikih in njih izvolitvi. Poudaril je navzočim, da morajo biti svojim obratnim zaupnikom hrbenca ob vsaki priliki in intervenciji v podjetju, ako hočejo, da bodo od njih tudi kaj imeli. Dalje nas je pozival, da delamo vedno za razširjenje »Delavske Pravice« in delavskega tiska.

Tov. blaginik centrale pa nam je orisal okoliščine, zakaj zakon o starostnem zavarovanju delavstva ni dober. Zakone danes pri nas oblikujejo gospodarski krogi brez delavstva. Kadar bo slovenski delavec 90% organiziran, se bo svoje moči tudi zavedal in tako tudi zanimal za svoje zakone.

Sestanek bi moral biti obiskan še bolje. Tisti, ki ste ostali doma, v prihodnje gotovo na svidenje. Članarino plačujte redno in bodite toliko delavni, da vas ne bo treba opominjati vsak mesec. V skupnosti je moč — to naj ve vsak!

Tekstilno delavstvo

Kranj-Strazišče. V nedeljo, 5. decembra se je vršil v Šmartinskem domu delavski sestanek. Bil bi lahko mnogo bolj obiskan, če bi se posamezni član JSZ zavedal prave važnosti sestankov. Mnogo bo še treba dela, da bo delavstvo spoznalo, da so prav sestanki merilo delavske moči, pripravljenosti in borbivosti, ter da podjetniki z udeležbo na sestankih mnogo računajo.

Za JSZ je poročal tov. Bore iz Duplice, ki je navzočim pojasnil stališče JSZ do delavskih teženj. Poudaril je, da je krščanska organizacija — njeni funkcionarji in zaupniki — najboljši zagovornik delavskih pravic in največji sovražnik vsake krivice človeku. Njih vodilo je ljubezen do bližnjega, njih plačilo pa tiho srčno zadovoljstvo, brez stremušva. Demagogije marksizma in komunizma so ničeve, ker od besed pa do prakse je težka pot, tam pa omagajo.

V mesecu decembru naj bo glavna naloga vsakega člana JSZ, da ji pridobi vsaj enega novega člana če ne več, vsaj enega novega naročnika »Del. pravice«. Posebno pa se je treba pripraviti na vo-

Za delavsko skupnost

Gračnica, 5. decembra.

Bili smo opozorjeni, da piše »Slovenski delavec« lepe članke o farni katoliški skupnosti. Zelo smo bili veseli, ko smo zvedeli, da je našel »Slovenski delavec« to vprašanje. Pričakovali smo namreč, da bodo njegovi somišljeniki upoštevali načela o katoliški skupnosti doma, v fari, zlasti pa v tovarni, v obratu.

Mi se vedno trudimo, da bi ustvarili v obratu delavsko skupnost. Prepričani smo, da ni tako težko ustvariti take skupnosti. Kajti če kdo priznava katoliško skupnost in se podvrže njenim načelom tudi v praktičnem življenju, tem lažje je s takimi ljudmi ustvariti delavsko skupnost. V našem obratu namreč ni te skupnosti, kljub temu da se borimo za to že leta in leta. Kaj je vzrok temu?

Delavska skupnost mora sloneti in temeljiti na nekih načelih. Prvo in neizpodbitno načelo je delo. Kdor je delavec odnose kdor postavlja svojo delovno silo na trg, ta ima že neko skupnost s tistimi, kateri so prisiljeni k istemu koraku kot on. Še bolj se pozna ta skupnost, odnose ista usoda, isti delovni pogoji za tiste, kateri delajo skupaj v istem obratu. Torej razmere same silijo delavce k skupnosti.

Vendar pa ni take skupnosti pri nas. Torej, kaj je vzrok temu, če je podan naravni pogoj za tako skupnost? Če bomo rekli, da pomanjkuje čuta za socialno pravičnost, se ne bomo zmotili. Egoizem in domišljavost ter pomankanje odgovornosti za dobrobit vseh sta pri nas dobila pri nekaterih popolno oblast. Pri nas imamo namreč več vrst delavstva. Eni so taki, ki nimajo prav nič in so odvisni le od dohodkov svojega dela. Drugi so večji ali manjši posestniki. Eden ima veliko posestvo, na katerem more rediti do deset glav živine. Tretji so zopet sinovi posestnikov, nekateri celo imovitih posestnikov. Dokler je dovolj dela v tovarni, ne pridejo v poštev te socialne razlike. Pridejo pa meseci, ko je manj dela. Za take primere pa imamo z

našim podjetnikom dogovor, da pridejo v prvi vrsti v poštev socialno šibkejši, torej tisti, ki žive le od donosa svojega dela. Če bi pa ta ukrep ne zadostoval, potem se pa, če je tehnično izvedljivo, skrajša delovni čas, ali pa se socialno krepkejši izmenjavajo. Dogovor je še, da se vse to vrši sporazumno z obratnimi zaupniki.

Tudi sedaj je manj dela. Zato je obratovodstvo želelo, da naj se uredi to vprašanje skupaj z obratnimi zaupniki. Tozadnevna seja je bila 27. novembra t. l. Zaupniki, pripadniki JSZ in tudi obratovodstvo je zastopalo zgoraj navedeno stališče. Zaupnika, pripadnika »Zveze združenih delavcev«, izmed katerih je eden sam srednji posestnik, drugi pa neoženjen sin trdnega posestnika, nista hotela priznati zgoraj navedenega načela in sta zahtevala, da se ali dela v skrajšanem obsegu ali pa da se vsi delavci izmenjavajo ne glede na njihov socialni položaj.

Delavska zaupnika, pripadnika JSZ, seveda nista mogla pristati na to, ker sta utemeljevala svoje stališče, da tisti, zlasti še oženjeni, ki nimajo prav nič, ne bi mogli sicer živeti, nakar je zaupnik, sin trdnega kmeta, izjavil: »Čemu se pa ženijo!«

Ko smo slišali tako izjavo, smo bili naravnost žalostni. Nismo vedeli, da je v pripadnikih ZZZD tako malo katoliškega duha. Ko je delavstvo izvedelo za to stališče, je bilo zelo razburjeno. Poročene žene so smatrale tako izjavo za izzivanje in žalitev. Takoj so poklicale tega modrijana na odgovor. Posledica je bila, da je takoj zapustil tovarno.

Naj pa vsak ve, da smo trdno odločeni braniti idejo socialne pravičnosti, ne le napram podjetniku, ampak tudi napram takim delavcem, katerim je vodilo egoizem, ne pa krščanska, ali bolje katoliška načela. Tudi takrat in zlasti takrat, ko pride v poštev vprašanje denarja. Resnici na ljubo moramo povedati, da niso vsi posestniki ali pa sinovi posestnikov taki, le nekateri menijo, da so kaj višjega, večina so pa dobri tovariši.

Zeleni komedijanti

(Ob dveletnici.)

Družba, ki se zbira okrog zelene »Zveze združenih delavcev« — v katerem društvu so neki člani razdruženi?! — bi rada opravičila obstoj svoje neobgljenosti ter životarenja s tem, da skuša biti nekaj originalnega, popolnoma svojkega, česar Slovenija in ves svet še nista videla. Tako beremo v njenem za številčno šibkost ZZZD in zavezniških bratovščin vsekakor prevelikem listu vedno nove pogruntovščine, pred katerimi se razlete v prah vsa dognanja in spoznanja tako krščanskih kot marksističnih strokovnih organizacij. Za glavnega tajnika krščanske strokovne internacionale bi bilo vsekakor potrebno, da bi se malo ponižal v strokovničarskega prostaka in se prišel učiti k ZZZD »modernega« in »sodobnega« strokovničarstva.

Glasiloo zelenih nam odkriva, da so vse dosedanje strokovne organizacije za nič, ker so urejene po obratih in tovarnah. Tak način da je marksistična najdba, zeleni pa hočemo nekaj izva-

organizacije po župnijah, farna občestva. Z zelenimi o njihovih trditvah ne bomo dolgo razpravljali. Kdor količjakozna strokovno organizacijo v svetu, ve, da je urejena po obratih, pa naj si je marksistična ali krščanska, naj si je to v Švici ali Franciji ali Nizozemski. Po župnijah pa se snujejo prosvetne organizacije, do čim je politični organizaciji temelj politična razdelitev (občina, pokrajina). Kdor hoče strokovno organizacijo po župnijah, posnema tistega, ki ustanavlja strankarske klube po tovarnah in ima prav tako postranske namene. In ta namen je pri zelenih lahko ugotoviti: Delavstvo, ki je organizirano v organizacijah JSZ po obratih, noče v ZZZD in zato bi ga radi položili v svoje organizacije, osnovane po župnijah. Delavci pa ne bomo šli zelenim na lim, ker vemo, da moramo v primeru spora nastopiti v vsaki posamezni tovarni kot celota in ne bomo iskali svojih raztresenih udov po zelenih farnih organizacijah v času borbe, temveč bomo raje

litve obratnih zaupnikov. Vsaka tovarna v Kranju mora imeti svoje zakonite zaupnike JSZ. Potem zaupnikov boste v bodočem letu uveljavljali svoje pravice, popravljali tudi krivice. Le z dobrim in poštenim, nesebičnim obratnim zaupnikom dosega delavstvo uspehe. — K temu je navzoče bodril tudi tov. Zorman. Zato vse delavstvo na delo za JSZ, za naš tisk, posebno pa za čim več dobrih obratnih zaupnikov v vseh obratih.

Gradbeno delavstvo

Dol pri Ljubljani. V zadnjem času je naša organizacijska zavest in delavnost postala zelo aktivna. Delo pri regulaciji Save se vrši v nekoliko večjem obsegu kot prejšnje mesece. Stojimo v boju za priznanje kvalifikacije in s tem tudi za povišanje plač. — Dne 5. t. m. smo imeli pri Sv. Miklavžu nad Kresnicami svoj praznik. Naprosili smo župnika pri Sv. Križu č. g. Antona Komljanca, da je opravil sveto mašo, ki se jo je udeležilo tudi veliko drugih delavcev. Imeli smo tudi za praznik sv. Miklavža primeren cerkven govor. Č. g. Komljanec se za naklonjenost lepo zahvaljujemo. Po sveti maši se je vršil pri »Mežnarju« sestanek, na katerem smo obravnavali vprašanje naše kvalifikacije in pa povišanja plač. Soglasno smo sprejeli tozadnevni predlog, ki ga je izdelala JSZ in sklenili, da ga 10. t. m. deputacija treh delavcev pod vodstvom tajnika JSZ predloži banski upravi. Z nezadovoljstvom smo sprejeli poročilo tov. Grošlja, da je

akcija, ki so jo na pobudo JSZ storile občine, na katerih ozemlju se vrši naše delo (teh občin je 12), ostala brezuspešna; gradbeno ministrstvo je sporočilo, da je zahtevo po večjih kreditih od strani vlade, odstopilo banski upravi. Ne moremo razumeti, da so sedaj krediti za regulacijo Save in Bistrice od strani države manjši, kot so bili prejšnja leta. Saj vendar vidimo, da so krediti za gradbena dela povsod drugod večji kot so bili prej. Vendar se ne bomo nehali boriti, da se za regulacijska dela določijo stalni in toliko krediti, da bomo, ako smo vsaki delavci, tudi delali, ne pa po pol leta čakali kreditov in dela, kot sedaj.

Razne stroke

Vrhniko—Verd. V nedeljo, 12. dec., ob 9 dopoldne se bo vršil v Rokodelskem domu na Vrhniki občni zbor strokovne skupine delavcev Jugoslovanske strokovne zveze. Dnevni red: 1. Citanje in odobrenje zapisnika zadnjega obnjenega zbora. 2. Poročilo odbora. 3. Poročilo nadzorstva. 4. Poročilo zastopnika centrale. 5. Volitve odbora, nadzorstva, krajevnih zaupnikov in delegatov za občni zbor JSZ. 6. Slučajnosti. — Tovariši, kateri ste že v našem pokretu, udeležiti se tega obnjenega zbora prav vsi. Iskreno pa so vabljeni vsi tisti, ki ste se že udeleževali v našem pokretu in tudi drugi, ki bi hoteli pristopiti. Naj bo ta naš občni zbor opozorilo vsem, da vrhniško delavstvo vstaja k novemu življenju.

ostali pri svojih dosedanjih obratnih organizacijah. Zelena organizacija je prinesla samo nov dokaz za našo trditve, da je njen namen samo slabiti, ne pa krepiti delavskih vrst.

Zeleni so nastopili z velikim vikom, češ: Delavci, pridite k nam od drugih organizacij! Mi imamo najnižjo članarino, samo 2 din na mesec, drugod vas samo odirajo. Pri nas boste dobili zaščito skoraj zastoj! Ne mečite denarja za internacionale, nam poslani denar bo ostal doma. Ne maramo ne amsterdamske, ne krščanske internacionale. Mi smo samo za slovensko katoliško skupnost. Pravoslavni in luteranov ne maramo v organizacijo! — Tako zeleni. Dve leti potekata od njihovega nastanka, pa vidimo, da moraj njihov list po dveh letih bralce poučevati o važnosti članarine, ki znaša — beri in reci —: 2 din na mesec. Na zadnjem občnem zboru je poročal njihov funkcionar: »Zdatkov imamo na mesec redno preko tri tisoč, članarine pa smo imeli le po tisoč in še manj na mesec. Ostanek moramo kriti s podporami.« — ZZZD, ki vpije, da je delavska, se mora preživljati s podporami! Kdo pa danes podpore daje? Kdor ima denar! Tisti, ki ga ima, gotovo ni delavec in ga tudi ne da delavski organizaciji, če nima z njo svojih osebnih računov, ki pa niso identični z delavskimi koristmi. In da je komedija še lepša, zapišejo zeleni v letu, ko padejo po številu obratnih zaupnikov, slovenskemu svetu: Trepetajte pred nami, 8000 nas je že — vse zelene armade! — Pristaši te armade pa se sprašujejo: Le, kako so nas toliko naštel!

Kaj ne, krasna komedija, ko ne bi bila obenem tudi žalostna. Saj izgubljajo zaradi takega početja ugled vse delavske organizacije in izgublja celotno delavstvo na ugledu, ker sodi nepoučen po kalinih, ki jih je polovila ZZZD na limance vse delavstvo z enakim merilom. Saj izkušenega delavca in strokovničarja pri ZZZD ne dobiš! Kako dolgo naj še traja ta komedija, ki rodi same slabe posledice? Za mislečega človeka je jasno: Zavedno krščansko delavstvo je zeleno ZZZD odklonilo in ostalo pri svoji organizaciji. In ta jasnost bo morala diktirati dejanja pri onih, ki njene ustanovitve niso hoteli preprečiti, čeprav bi jo lahko.

Maksi in Silbermani

Maribor, 15. novembra.

Del slovenskega časopisja se je zadnji čas kar nenadno in precej razpisal proti inozemcem, ki so zaposleni po naših industrijskih obratih. Ti ljudje imajo povsod boljše plače in prvenstvo pred domačim delavstvom. Članar v »Slovenec« pri tem naglašja, kaj so storile k temu delavske strokovne organizacije, kaj oblasti in drugi.

Ze dolgo časa sem je za nas Slovence največji narodni škandal dejstvo, da so na vseh važnejših in boljših položajih v naši industriji, skoraj povsod tuji. Ljudje, katerim ni mar naše delavstvo, ne naša zakonodaja, ne naša država in še manj naše blagostanje. Oni se čutijo med nami pač kot »Herrenvolk«, kateremu se ne sme in ne more nihče zoperstavljati. Sicer so izdani zakonski ukrepi proti vsem inozemcem, toda inozemski velekapital, kateri je investiran v naši industriji, že zna najti pota, po katerih svoje ljudi kot »nenadomestljive specialiste« dovoljno zavaruje pred našo ljudsko in narodno jezo. To zna storiti celo tako dobro, da tem Maksom in Silbermanom večkrat celo oblast ne more do živga.

Vprašanje, kaj k temu pravijo delavske strokovne organizacije — kakor da se za tako perečo zadevo niti ne zmenijo — niti najmanj ne more veljati Jugoslovanski strokovni zvezi. Predvsem kar se tiče Maribora, iz katerega je izšel zadnji škandal. Veliko izgovorjene in pisane besede je prišlo ravno od strani JSZ v Mariboru. Vedno smo bičali in ob vsaki priliki poudarjali to strašno krivico, ki se nam godi. Naši ljudje brez službe in kruha, ali zaposleni sicer enako sposobni — pa manj plačani kot inozemci. Tudi proti krivicam in raznim nedopustnim dejanjem, ki so se dogodila našim delavcem, smo se vedno zaperstavljali. Dokaz zato so slučajji, ko smo dosegli, da je oblast že nekaterim inozemcem odvzela dovoljenje bivanja in zaposlitve. Drugokrat se je zopet primerilo, da niti organizacija, niti oblast ni mogla ničesar ukreniti. Nedavni slučaj n. pr. v tekstilni tovarni Rosner v Mariboru: tu je neki inozemec psoval delavstvo in s svojim obnašanjem ustvarjal nevzdržno stanje. Napravili smo na oblast ovadbo. Oblast se je sicer za tega inozemca zanimala, dobila pa je take podatke, da smo bili naravnost osupnjeni. Da obtoženi še ni star več kot 14 let, z delavstvom v tovarni sploh v dotiko ne pride in je eden najbolj mirnih oseb v vsej tovarni. Ko so potem delavci šli in sami odločno zahtevali od podjetja, da mora ta človek takoj ven iz tovarne, se podjetje ni mo-

Ali bomo dobili bolnišnico?

Jesenice, novembra.

Minulo je že več ko leto dni, ko se je vršilo pred jeseniško postajo javno zborovanje, pri katerem so sodelovale vse kulturne in politične smeri. Namen tega zborovanja je bil, zainteresirati široko javnost za potrebo nove, razmeram odgovarjajoče centralne bolnišnice v Ljubljani. Takrat je bila sprožena tudi misel za bolnišnico v zgornjem gorenjskem kotu. Že takrat smo vedno bolj čutili rastočo potrebo take manjše bolnišnice zlasti za jeseniški okoliš. Do danes je potreba po njej le še narasla. Pred letom se je tudi osnoval odbor z nalogo, da vodi stvar naprej, da bi merodajni činitelji v Ljubljani in v Belgradu že vendar enkrat začeli uresničevati skromne slovenske zahteve.

Sledile so občinske volitve. Za župane oziroma za predsednike so prišli drugi možje. Tudi njim je začelo to vprašanje rojiti po glavi. Prišli so do sklepa, da je treba vprašanje bolnišnice reševati v okviru območja radovljiskega okraja. Dotlej se je vodila akcija v tej smeri, da naj država in sicer po svoji prvenstveni dolžnosti, podobno kot to dela v drugih okrajih države, prav ona to reč uredi in da tudi vsa potrebna sredstva na razpolago. Novi možje oziroma gospodje na županskih mestih pa so zavrgli to pot in krenili drugam. Bolnišnico za radovljiski okraj naj bi zgradile občine radovljiskega okraja s pomočjo kovinarske bratovske skladnice na Jesenicah. 14. maja je bil na Jesenicah razgovor zastopnikov občin, krajevne bratovske skladnice in drugih. Zastopniki občin so hoteli, da bi brat. skladnica kar enostavno na njihove predloge rekla da ali ne. Ta razgovor ni rodil nobenega uspeha. Debata o tem vprašanju pa je tekla naprej na sestankih županov radovljiskega okraja in na sejah krajevne bratovske skladnice na Jesenicah. Tako so romale pisarije sem in tja. Bratovska skladnica se je zlasti

glo tej zahtevi upirati. Dosegel se je uspeh na ta način, ker drugače ni šlo.

Iz tega sledi, da povsod, kjer so delavci dovolj zavedni, tam so tudi dovolj odločni. Tam si ne pustijo pljuvati v obraz, niti na svojo slovensko in krščansko ime. Da bi število pri nas zaposlenih inozemcev spravili na najnižje, zato bo treba še precej trdega dela. Odločno in takoj pa moramo odstraniti vse tiste gospode in gospodine, ki so postali napram našemu delavstvu obstojni in presiti našega kruha. Delavstvo naj se predvsem organizira v strokovni organizaciji, naj se potem v takih zadevah z vodstvom posvetuje in pri tem nam bo, tako upamo, pomagala tudi oblast. Brez sodelovanja in zahtev delavstva samega, pa se ne more nič ukreniti. Predvsem pa je treba pri tem podčrtati še sledeče: toliko prizadevanj proti objestnosti tujcev v naši industriji, kakor jo je bilo ravno od JSZ, zasluži zaupanje delavstva in njegovih prijateljev. — P. R.

potegovala za zagotovilo, da njeni člani ne bi imeli v novi bolnišnici slabše oskrbe kot pa jo imajo sedaj. Ta moment sta kot zelo tehten navajala že na sestanku 14. maja dr. Aleš Stanovnik in dr. Štempihar. Tega zagotovila bratovska skladnica ni mogla dobiti. Pozneje pa so še gg. župani prišli naenkrat do zaključka, da je zamisel skupne bolnišnice skoraj neizvedljiva.

Razlogi tega zaključka bi bili tile: Banska uprava, ki je pristojna za določanje oskrbnih stroškov, dovoljuje za javne bolnišnice le 25 din dnevno. Bratovska skladnica pa ima za svoje člane na razpolago 40 din dnevno. Ker bi bil našim članom dovoljen le 3. razred, bi bili mi oškodovani. Pravilnik kraj. brat. skladnice namreč ne dovoljuje 2. razreda. — Nadzorstvo bi morale vršiti dve oblasti, to je banovina in rudarsko glavarstvo. — Težave bi bile tudi glede bolniškega osebja. — Denarno poslovanje bi bilo zaradi velikega števila revnih zelo oteženo, posebno še, ker bi občine sčasoma zgubile interes na vzdrževanju bolnišnice, ko bi videle, da jo je zaradi svojih članov bratovska skladnica naravnost primorana vzdrževati.

Dosedanje dogodke o razvoju vprašanja večje bolnišnice v našem kraju sem nazival skupaj zato, da bodo imeli člani bratovske skladnice in tudi drugi pravdo sliko o sedanjem stanju te važne javne zadeve. Bratovska skladnica bi bila za graditev javne okrožne bolnišnice. Gotovo pa je enodušna zahteva vsega članstva, da ne bo na slabšem kot je sedaj. To se pravi: bratovska skladnica mora imeti polno ingerenco na novo ustanovo.

Proti okrajni bolnišnici je seveda s strani občin najbolj tehten pomislek: povzemanje doklad. Davkoplačevalci imajo že sedaj težko breme in ne zmorejo novih obtežb. Zato tudi smatram, da je bila prvotna zamisel in pot akcije bolj pravilna, ker je zahtevala gradnjo bolnišnice od države. V tem me tudi potrjuje pisanje raznih listov, n. pr. »Gorenjca« št. 47, ki pravi, naj se Sloveniji, ki plačuje toliko davkov, le že nekaj vrne, ne glede na to, kakšne so razmere v Nišu ali v Banjaluki. Tudi ni prav to, da bi občine gradile nekaj, nad čemer more biti gospodar le država ali banovina po samem zakonu o javnih bolnišnicah.

Gg. župani seveda dobro vedo, da je bratovska skladnica tako rekoč primorana zgraditi novo in bolj popolno bolnišnico. Skupna bolnišnica bi bila tako znatno večja. Razgovori se kljub navedenim težavam nadaljujejo. Kajti težko je mirno vzeti nase občutek, da si preprečil širokopotezno izvedbo tako potrebne javne naprave. Zaenkrat je pač malo verjetno, da bi se gradila ena, razmeroma velika in modernejša bolnišnica. Bržkone bosta dve mali, vsaka zase.

Do sem smo prišli po enoletni debati. — Novak Tomaž.

Celje

Naša predavanja. — Preteklo sredo je govoril na rednem štirinajst dnevnem sestanku tov. Šmon, kaplan iz Starega trga. Večer je bil posvečen utemeljitelju krščanskega socializma Viljemu Hohoffu. Z velikim zanimanjem so navzoči poslušali najprej njegov življenjepis, zatem pa nauke, ki jih je učil. Videli smo, da more biti krščanski socializem kos vsem drugim stremljenjem, ki prav tako hočejo izoblikovati družabno življenje. Se več! Večina, kar danes učijo drugačno opredeljena gibanja so izšla iz vira živega krščanstva. Ko smo poslušali to resno in zanimivo predavanje, nam je bilo hudo, da je bil tako Hohoff kakor vsi njegovi sodobniki predmet napadanja in preganjanja. Je pač dokaz, da živimo izključno v kapitalistični ureditvi družabnega življenja. A kljub temu prodira Hohoffov nazor, v Sloveniji pač najbolj dela na tem naša organizacija. Šmonovo predavanje, ki je bilo tehtno in zanimivo bi pač bilo potrebno objaviti. V sredo, 15. t. m. zopet zelo zanimivo predavanje. Pridite vsi!

Zelo poučno. — Na slavnostni akademiji v Ljudski posojilnici je ob priliki narodnega praznika povedal slavnostni govornik med drugim dva stavka. Prvi: Slovenci smo postali v novi državi popolnoma enakopravni. Drugi: Po zedinjenju je moralo zginiti vse, kar je bilo nemškega. — To je ob dejstvih, da imamo v Celju čez Savinjo trhel lesen most in da imamo v Gaberjih magnata Westna, ki je pred nedavnim daroval sto piskerčkov za revne slovenske šolarčke, naravnost zgodovinska trditve.

Člani skupine, KDM, ter nameščenci! Ta mesec je mesec dela za naš tisk. Na delo! Vsaj enega naročnika dobi, bodisi za »Delavsko Pravico« ali za Krekovo knjižnico! Naslove daj potem komu od odbornikov. — Odbor skupine.

Vič-Brdo

Nesreča v opekarni. Pri »Združenih opekarnah« na Brdu je v torek, dne 23. novembra pri odkopavanju gline podsolu delavca Jožeta Debevca. Dobil je hude poškodbe na nogah. Ima zlomljeno desno nogo, levo pa zmečkano. Prepeljali so ga v ljubljansko bolnišnico, vendar je upanje, da ga bodo v kratkem času že dali v domačo oskrbo. Minilo bo precej časa, preden bo zopet sposoben za tako težko delo, kot ga je opravljal dosedaj. Iz tega se vidi, da delavec ne da na razpolago samo svojih delovnih moči, v vseh primerih tudi zdravje, velikokrat pa tudi življenje. Za vse to nima drugega kakor piščo plačo, katera nikdar ne odgovarja življenjskim potrebam. Ali ni ravno vsled tega popolnoma upravičen, da zahteva za vse to vsaj toliko, da se pošteno preživi. Če pa se delavec postavi v bran za svoje pravice, se hitro najde kdo, ki ga obsodi za prevratneža. Za take bi bilo dobro, da bi okusili grenkobo delavskega življenja, njegovo bedo in trplje-

Po naših krajih

nje, potem bi njihove misli bile vse drugačne. Nam delavcem pa naj bo to dokaz, kako nujno je, da s trnemo svoje vrste in da brez ozira na vse povemo vsem, da zahtevamo pravico.

Zagorje

Napredujemo v delavski zavesti in samopomoči. V nedeljo 28. nov. se je vršil članski esestanek, na katerem je poročal tov. Križnik iz Trbovelj. Sestanek, ki je bil zadovoljivo obiskan, je vodil predsednik skupine. Tov. Križnik je poročal o delovanju in zadržanju JSZ. Dalje tudi o njenih nadaljnjih nalogah, ki jo čakajo, in od katere delovno ljudstvo slovenskega naroda mnogo pričakuje. Demokratično delo, katero se vrši v JSZ, je članstvo z veseljem odobraval. Sadovi dela JSZ v letošnjem letu, so dovolj jasen dokaz, da je naša JSZ kljub vsem zaprekam, ki se ji stavlja, še bolj napredovala. Tako je tudi prav in mora biti tudi v bodoče, ker le neodvisna in svobodna delavska organizacija je zmožna zboljšati socialni položaj delovnega ljudstva. Poročali so tudi o predloženem osnutku sprememb Pravilnika brat. sklad., o katerem se bo končno sklepalo 6. dec. v Belgradu.

Na sestanku so tudi poročali članstvo o nameravani spremembi Podpornega in brezposelnega fonda. Obrazložili so Poslovnik tega fonda, ki je obvezen za vse skupine. Ta zadeva se je že na zadnjem sestanku obravnavala, kakor tudi na seji, ker se končno sedaj tudi odobrila od članov. Saj gre vsakemu posamezniku v v lastno korist. Opozarjamo vse člane, ki morda še niso nič o zadevi poučeni, da se prične s 1. januarjem 1938 redno plačevati poleg članarine tudi za podporni in brezposelni fond. Vse nadaljne informacije tako glede fonda, prošenj in drugih stvari, dobite v pisarni skupine, nad poslovalnico Ljud. gosp. zadrage.

Uradni dnevi in ure bodo vsak torek in četrtek popoldne od 4—6. To naj bo v vednost vsem, ki se drugače obračajo kam drugam. Tudi glede bolovanja članov velja isto, ker se bo treba ravnati in držati točno poslovniku, da se bo vsak zglasil v tajništvo.

Tovariši, kar ste sedaj sprejeli in odobrili na zadnjem članskem sestanku je tolike važnosti, da se je niti sami ne zavedate. Saj smo vsaj delno preboleli težke dneve krize, zato sedaj pripravljamo za tiste čase, ko bomo morda zopet v potrebi. Težko je žrtvovati! Ali delavstvo se mora zavedati, da je navezano samo nase, da nima od nikogar drugega nič pričakovati. Zato je treba žrtev. Saj vedno, da brez žrtev ni boja, brez boja tudi ne uspeha. Zato agilno naprej v nadaljno delo za okrepitev in razmah organizacije, ki ji gre vse priznanje. Vsak naj v decembru pridobi vsaj enega novega člana, ali vsaj enega naročnika za našo »Delavsko Pravico«, ki je neodvisno glasilo krščanskega socialnega gibanja Slovenije! — Živi borba!

Oglašujte v Delavski pravici!

Iz Slovenije v dravsko banovino

20 let slovenske politike

Iz tega izvlečka bistvenih načel ustavnega načrta SLS se vidi, da je bil socialno-ekonomski del predvsem izdelan za delavce. Glede ureditve poljedelstva in kmečkega vprašanja vobče pa SLS ni imela tako izdelanega in sodobnega načrta. Zlasti ne v pogledu agrarne reforme, razlastitve veleposesev, zaščite poljedelskih proizvodov pred pretiranim obdavljenjem, pospeševanja kmetijskega produktivnega združništva itd. V tem delu so bili srbski zemljoradniki veliko bolj napredni in je njihov ustavni načrt v podrobnostih obravnaval ustavno rešitev teh kmečkih problemov. SLS je imela v svojem delavskem delu stranke že izvežbane in preskušene strokovnjake, do čim njen kmečki del svoje strokovne organizacije ni imel na tisti višini kot delavski.

Splošen političen ustavni načrt je za SLS izdelal pokojni dr. Brejc, gotovo najbolj sposoben politik tedanje dobe. On je po 1. 1920. tudi bil ideološki utemeljitelj avtonomističnega političnega gibanja SLS. Zalibog dr. Brejc ni mogel s svojimi osnutki prodreti tako kakor bi zaslužili. Kmečkih strokovnih organizacij, ki bi se pečale s svojimi stanovsko političnimi stvarmi, ni bilo. Delavske pa tudi niso mogle prodreti — deloma zaradi številne šibkosti, največ pa zaradi strankarskega upravnega sistema in aparata, ki živim in zdravim novim silam ni dopustil popolno uveljavljanje.

Izmed drugih slovenskih strank je imela lasten ustavni načrt le še socialistična, in sicer skupnega z ostalimi socialisti v državi. Državno politično je bil za

parlamentarno republiko, pa enotno državo. Socialno-ekonomski del je zahteval poddržavljenje produkcijskih sredstev, je bil torej nekoliko bolj dalekosežen kot SLS.

Ostali slovenski stranki SKS in JDS — samostojni kmeti in demokrati (bivši naprednjaki, sedanji nacionalci — JNS) sta se pridružili vladnemu ustavnemu načrtu. Ta pa je bil napravljen po vzorcu srbske ustave iz 1. 1903. Bile so tri variante: Protičeva, Pašičeva in Vesničeva. Protičeva je izpopolnila srbsko ustavo z razširjenjem samouprav. Državo je Protič razdelil na 9 pokrajin, in sicer: 1. Srbija; 2. Stara Srbija z Macedonijo; 3. Hrvatska s Slavonijo, Medijumurjem ter Istro in Reko; 4. Bosna; 5. Črna gora s Hercegovino; 6. Dalmacija; 7. Srem z Bačko; 8. Banat; 9. Slovenija. Pokrajine bi imele tudi zakonodajno oblast. Državno zakonodajno telo bi bil parlament in senat. Vojaške oblasti in sodišča je podredil civilnim in ustavno zajamčil nadmoč civilnih sodišč in oblasti nad vojaškimi. Ta načrt so takratni odločilni srbski politiki odklonili.

Pašičev in Vesničev načrt sta bila zelo podobna. Oba sta bila zelo kratka. Pred ustavotvorno skupščino je prišel le Pašičev načrt. Ta je določal en parlament, državo je razdelil na 35 (kasneje 33) oblasti. Ta načrt sploh ni imel izdelanega socialno-ekonomskega dela ustave. Ustavni odbor pa je sprejel celo to poglavje iz predlogov SLS, socialistov, komunistov, zemljoradnikov in republikancev. Glede velikosti pokrajin (oblasti) je bilo določeno najvišje število 700.000

prebivalcev, večja pokrajina ni smela biti.

Hrvaški poslanci iz Narodnega kluba, ki je bil za federativno ureditev države, so se po brezuspešnem prizadevanju, da bi vlada sploh kaj popustila v korist Hrvatov, odstranili iz parlamenta. Radičeva kmečka stranka pa sploh v parlament ni prišla, ker ni priznala zakonitosti ustavotvorne skupščine.

Za ustavo so glasovali radikalni, demokrati, slovenski kmetijci in muslimani, proti pa SLS (Jugoslovanski klub), komunisti, socialisti, republikanci in srbski zemljoradniki. Utemeljili so v glavnem to odločitev tako, da je ustava politično reakcijska, da služi kapitalističnemu sistemu, da je nedemokratična in nesvobodoumna, da je proti revežem (kmetom in delavcem). V končnem glasovanju so se odstranili še komunisti in SLS (Jugoslovanski klub), in sicer z izjavo, da nočejo sodelovati več pri ustavnem delu zaradi centralistične ureditve države in zaradi nasilja, ki ga srbska veščina ustavotvorne skupščine izvaja nad Hrvati in Slovenci. Za ustavo je 28. 6. 1921 glasovalo 223 poslancev, proti pa 35, bojkot je pa izvajalo 161 poslancev. Tako je bila sprejeta Pašičeva ustava iz 1. 1921, nazvana vidovdanska, ki je veljala do 6. I. 1929.

Ta ustava je bila uveljavljena 28. 6. 1921. Niso se pa njena določila izvajala še veliko let ne. Tako so bile v življenje spravljene oblasti (pokrajine) po tej ustavi šele leta 1927 z volitvami v oblastne skupščine. Oblasti po pravilni oceni SLS v ustavni debati niso bile nikake prave samouprave. Ustava iz 1. 1921 je bila skrajno centralistična. O tem so si bili 1. 1921 vsi edini, tisti, ki so glasovali za in tisti, ki so glasovali proti ter tudi tisti, k so bili v abstinenci (bojkotu).

Proti centralizmu ustave iz 1. 1921 je ravno SLS z vsjo silo programatično in praktično nastopila. Toda sčasoma je ta jasnost in odločnost obledela. Tako smo doživeli, da nam je pri nekem sestanku eden iz tedaj in sedaj najbolj odločilnih postav v 1. 1927 izjavil po volitvah v oblastne skupščine, da je slovenski politični ideal dosežen in da so oblastne samouprave dejansko tista avtonomija, za katero se je SLS bojevala. Ljudje so pač v 1. 1927 že pozabili, kako je bilo 1. 1921 in zakaj je tedaj šlo. Tudi v letih 1921 do 1927 so bili politično tako vzojeni kakor smo v uvodu teh podlistkov omenili. Od leta 1927 dalje se v tem oziru ni skoraj nič spremenilo.

Opredelitev slovenskih političnih strank v ustavnem vprašanju je imela vpliv doma že takoj leta 1921 pri občinskih volitvah. Slovenski ljudje so se kar nekako nagonsko po političnem čutu odvrnili od centralističnih podpornikov in oprčnikov ter podprli SLS kljub najrazličnejšim krajevnim osebnim nasprotstvom. Tako okrepitev in potrjena pri volitvah je avtonomistična ideja pričela kljub grenki opoziciji pravo zmagovito pot. Politični in socialno-gospodarski ustavni načrt so takrat splošno smatrali za resno mišljen. Tako mnenje in sodba je bila tudi v vrhovih SLS. Po podeželjskih volitvah 1. 1921, koder je bil volilni sistem proporcionalen (sorazmeren), tako da je vsaka stranka dobila svoji moči primerno število odbornikov — pri tajnem glasovanju s kroglicami seveda — so prišle občinske volitve za mesto Ljubljana z drugačnim volilnim redom, in sicer podobnim kakor je danes po vsej državi, le s to razliko, da danes nimamo več kroglic, temveč javno volimo.

(Dalje.)

Doma in po svetu

Proslava 1. decembra se je vršila po vseh večjih krajih v Sloveniji. Le malo pa je bilo krajev, kjer so sodelovali tudi Sokoli in druga »napredna« družstva. Pač pa so povsod nastopila katoliška prosvetna, mladinska, stanovska in kulturna društva.

O Sokolu je izjavil minister za telesno vzgojo dr. Miletič, ki je bil te dni v Sloveniji, da ga namerava vlada »dvigniti nad vse stranke in ga usmeriti v to, da bodo v njem imeli možnost udeleževanja vsi; glavne naloge bodočega delovanja Sokola pa bodo samo te, da bo vzgajal ljudi v idejah za kralja, narod in domovino. Vse strankarske vplive bomo iz Sokola izločili. Sokol bo imel v bodoče moralno naročilo, naj vzgaja svoje članstvo brez razlike vere, plemena in strankarske pripadnosti.

Dosedanji nuncij v Belgradu Pellegrinetti je imenovan za kardinala in odhaja v Rim. Njegov namestnik še ni imenovan.

V Rim je šel dr. Stojadinovič na obisk k Mussoliniju. Razgovori se plečejo okoli tega, kako uresničiti letošnjo maršno pogodbo. Pri tem ima neko vlogo tudi vprašanje Slovencev in Hrvatov v Italiji.

6999 novih uradnikov bo z novim proračunskim letom nastavila državna uprava v raznih resorih.

Posvetovanja opozicijskega bloka strank so bila te dni v Belgradu. Poročajo, da kakih posebnih obvestil za javnost ni pričakovati, ker gre pri posvetitvah za čisto notranja vprašanja v zvezi z nadaljnjim delom bloka.

O sporazumu in samoupravah je govoril poštni minister Srb Cvrkič na shodu v Užički Požegi: »Mi vsi dobro vemo, kaj hoče dr. Maček. Največ kar on more popustiti, je to, da pristane na federacijo. Združena opozicija se je torej pogodila, da državo preuredi federativno. Mi Srbi pa predstavljamo večino v Jugoslaviji in smo tako po njej razkropljeni kakor mozeg. Zato JRZ pravi: ne maramo federacije, ampak široke samouprave, izgrajene po obstoječih banovinah.«

Nočno delo spet zahtevajo pekovski mojstri. V Belgradu so imeli sestanek njihovi zastopniki iz cele države. Sklenili so resolucijo na socialnega ministra, naj ukine sedanjo uredbo, ki prepoveduje nočno delo. Dovoljeno naj bi bilo delo od polnoči do pol dne. — Pomočniki, varujte svoje koristi! V — organizacijo!

Tudi Poljska zahteva kolonije. To svojo zahtevo postavlja sedaj že drugič pred mednarodno javnost. Kadar so velesile pripravljene napraviti kupčijo za mir in zadovoljiti fašistične države z zalogami surovin, se vedno oglase s svojimi zahtevami še druge države.

Francoski zunanji minister Delbos je na potovanju po srednji Evropi in je najprej obiskal Poljsko. V Varšavi sta z zunanjim ministrom Poljske ugotovila, da ostane francosko-poljska zveza še vedno temelj za poljsko zunanjo politiko.

Odbor za nevmešanje v španske zadeve še vedno posluje. Pripravljajo pa se na obeh straneh na nove boje. Te dni si ogleduje republikansko stran fronte vodja angleške delavske opozicije major Attlee.

Japonci neprestano napredujejo. Približujejo se glavnemu mestu Nanjinga, katerega hočejo Kitajci hrabro braniti. Japonci ogražajo tudi koristi Anglije, Amerike in ostalih evropskih držav. Vendar se te države boje izzvati vojno z Japonci.

Zaroto proti francoski vladi še vedno preiskujejo. Še vedno ni bilo mogoče ugotoviti, kako na široko je bila zarota osnovana. Videti je, da glavnih krivcev policija še ni odkrila, zato desničarsko časopisje to zaroto omalovažuje, češ da dosedanji zarotniki niso mogli biti posebno nevarni za sedanjo vlado. Do sedaj res še niso aretirani tisti, ki so dali ogromne vsote za orožje in podzemeljska skladišča.

Delavska pravica

Iskate vsak torkov popoldne, v sredo praznični dan prej? Uredništvo in uprave: Miklošičeva c. 22 I. • Nalaganje: plača se vnaprej • Oglasi, reklamacije in naročila na upravo: Miklošičeva c. 22 I. • Oglasi po cenzuri • Telefon 245 • Številka četrtnega računa 14.998

Posamezne številke Din 1.— • Cena: za 1 mesec Din 4.— za četrt leta Din 12.— za pol leta Din 18.— za celo leto Din 24.— za mesec v tujino: Din 7.—

Urejuje in za uredništvo odgovarja: Ljubezniva Peter • Izdaja za konzorcij Delavske Pravice • Z umer • Za Jugoslovensko tiskarno v Ljubljani: K. Čuč

Shodi in sestanki

v nedeljo 12. decembra:

Jesenice — ob pol 10. Kje se bo vršil, bodo člani obvestili organizacijski zaupniki. Govornik tov. Ivan Pangeršič iz Vevč.

Javornik — ob 11 dopoldne v Društvenem domu na Koroski Beli. Govornik tov. Mavricij Bore iz Duplice.

Sorica — ob 11 dopoldne v gostilni Petra Fajfarja v Spodnji Sorici. Govori tov. Rant iz Bohinjske Bistrice.

Kranj — skupen sestanek ob 9 dopoldne v Delavskem domu. Govori tov. Smole Tomaž iz Domžal.

Škofja Loka — ob 9 dopoldne v Društvenem domu v Škofji Loki. Govori tov. Lojze Pukšič z Jesenic.

Medvode — ob 9 dopoldne, in sicer pri tov. predsedniku Knificu. Govornik tov. Stanko Prešeren iz Tržiča.

Št. Vid — Stora in Beer-Hribernik ob 9 dopoldne v Društvenem domu. Govori tov. Skofje iz Jarš.

Št. Vid — lesni — ob 9 dopoldne v cerkveni hiši v Št. Vidu nad Ljubljano.

Gameljne — ob 9 dopoldne v gostilni Maček v Spodnjih Gameljnih. Govornik tov. Henrik Sotlar iz Vevč. Vse članstvo vabimo, da se tega sestanka udeleži.

Vič pri Ljubljani. Članstvo naše skupine opokarskega delavstva vabimo, da se udeleži sestanka, ki bo v nedeljo, dne 12. decembra ob 10 v prostorih 00.

Količevo — ob 8 pop. v stari šoli v Dobu. Govori tov. Edvard Rešek iz Vevč.

Vir — ob 8 zjutraj v Društvenem domu v Dobu. Govornik tovariš Stefan Pavšič iz Vevč.

Preserje pri Kamniku — Radomlje — ob 9 v gostilni Križak v Preserjih. Govornik tov. Zorman iz Kranja.

Jarše — ob 10 dopoldne v prostorih gostilne Bunkež v Jaršah. Govornik tov. Tine Sever iz Škofje Loke.

Kočevo — ob 11 dopoldne v prostorih gostilne Beljan. Govornik tovariš Filip Križnik iz Trbovelj.

Trbovlje — ob 9 dopoldne v Društvenem domu v Trbovljah. Govori tov. Lojze Lešnik iz Hude jame.

Slovenjgradec — ob 8 dopoldne v Narodnem domu (Gostilna Druškovje). Govori tov. Kusterle iz Celja.

Guštanj — ob pol 9 dopoldne v prostorih gostilne Cvitanč. Govori tovariš Reberšek iz Maribora.

Otiški vrh — ob 14 v prostorih g. Jamuža v St. Janžu. Govornik tov. Reberšek iz Maribora.

Slov. Bistrica — ob 9 dopoldne v prostorih posojilnice Naš dom v Slovenski Bistrici. Govori tov. Martin Kores iz Maribora.

Dovže — ob 14 v gostilni Goljat v Dovžah. Govori tov. Kusterle iz Celja.

Ljutomer. — Točno ob pol 9 ustanovni občni zbor »Strokovne skupine delavcev« v Ljutomeru v gostilni pri Strasserju. Govornik iz Maribora.

Walter Briesley Brezposelni

»Ali ne vidiš, da je deček...« Tu je za hip premlknila in napeto počakala. »Prokleta,« si je mislila, a kakor bi bila rada, tako ni mogla izgovoriti te besede. Svoj živ dan še ni zaklela, »Čaj je hladen,« je povzela. »Preklicano malo ti je otrok pri srcu. Lep oče si mu! Bolje, da bi ga ne imel! Je pa Jinks vse kaj drugega: če hoče kdo le las skriviti njegovemu otroku, že je po njem.« Po teh besedah je napol nestrpno, napol nejevoljno zagodnjala. Nato se je obrnila k ognjišču, kjer je stal kotel in čajni lonec. Deček je bil razburjen in preplašen. S svojim objokanim obrazom se je obračal zdaj k materi, zdaj k očetu. Mož je že hotel stopiti za ženo k ognjišču, toda pri njenih naslednjih besedah je obstal kakor vkopan, zgrabila ga je jeza, da je kar ojeklenel.

»Bojiš se ga, ker ti pravi lenuh. To je tisto.«

Žena je bila presenečena in malo prestrašena, zakaj mož se ji ni hotel umakniti s pota. Oči so ji švignile kvišku in so se srečale z moževimi. Nekaj časa je prenesla njegov pogled; videla je v njem moč in silo; spoznala je bridko resnico, ki se je še nikdar ni tako globoko zavedla, spoznala je veliko, preveliko dejstvo, da je ženska manj vredna od moškega. Mož je bil zanjjo lahko vir telesnega in duševnega trpljenja, lahko jo je tepel ali preziral, če je ostala pri njem. Če pa bi šla med svet in bi zapustila moža, je ne čaka drugega kot groza. Mož je bil z njo rajši prijazen, ona je bila od njega odvisna. Ker je čutila, da je odvisna še od nekoga drugega razen od moža, je bila strta v dno duše. Njen pogled je segel preko moža. Misli je, da je mož brez pomena zanjo. Njena jeza in srd se je obrnila od Jinka na moža in se je zdaj kopicila vedno bolj v njej sami. Sovražila je samo sebe. Mož je odmaknil oči od žene, ker ni hotel, da bi jih ona prej odmaknila in se s tem ponižala pred njim. Vendar

Slatina Radenci — ob 14 v prostorih restavracije Sterniša v Slatini-Radencih. Govornik iz Maribora.

Maribor — ob 9 dopodne v prostorih JSZ, Sodna ulica 9-1. Govori tov. Jožko Jura iz Celja.

Ormož. — Ob 8 v dvorani Društvenega doma. Govornik iz Maribora.

Zakaj je v Ljubljani elektrika za 40% dražja kot v Mariboru

Znano je, da spada Ljubljana glede cen med najdražja mesta v državi. Malokdo, razen tistih, ki električni tok plačujejo, pa ve, da je Ljubljana tudi glede cen električnega toka najdražja.

V Ljubljani plačujemo električni tok za razsvetljavo po 5 din za kilovatno uro. Mariborčani plačujejo le 3 din in Kranjske deželne elektrarne ga oddajajo po 3.25 din za kilovatno uro.

Ne vem, zakaj naj bi v Ljubljani plačevali električni tok dražje nego v Mariboru in na deželi. Gotovo mariborsko občino tok nič manj ne stane kot ljubljansko. Mariborska ga kupuje od falske elektrarne, ljubljanska pa ima pogodbo s Česno elektrarno v Taenu in s Kranjskimi deželnimi elektrarnami — tedaj obe kupujeta tok od drugih elektrarn.

Ker je električni tok v Ljubljani 35 do 40% dražji, je tudi poraba manjša. Tako je Maribor porabil lani 600 kilovatih ur na prebivalca, Ljubljana pa samo 100 kilovatih ur. V Mariboru, ki je za polovico manjši od Ljubljane, se porabi petkrat več toka nego v Ljubljani.

To bi moral biti tudi interes mestne občine same — saj bi se s tem povečala potrošnja toka in bi se izpadek pri nižji ceni toka izravnal z večjim odjemom. Maribor to dovolj nazorno dokazuje.

Naj bi se s tem vprašanjem enkrat pozabaval tudi mestni občinski svet. Saj vendar ni vseeno, da smo res v vseh pogledih za najdražje mesto v državi.

Razno

»Nova pravda« na prvi — pa na tretji strani. — 22. številka tega lista, katerega izdaja za konzorcij dr. J. Bohinjec, ravnatelj »Okrožje urada za zavarovanje delavcev« in urejuje uradnik »Pokojninskega zavoda« nameščencev Franjo Rupnik, piše 18. novembra 1937 v uvodniku »Brez demagogije — resnica tole: »Lažiprijatelji varajo delavstvo zlasti s § 219. obrtnega zakona in se delajo, kakor da bi zapostavljali najusodnejše življenjske koristi delavstva, ako zagovarjajo nemoralno in nesocialno... Določba tega paragrafa pa je nesocialna in za delavske interese skrajno krivična, ako ista v zvezi z zakonom o zavarovanju delavcev za prve tri tedne boleznih omogoča delavcu skoraj dvojno plačo. Nikjer na svetu ne poznajo tako krivičnih nestvorov in takih nesocialnih demagogij kakor ravno pri nas... Naša zakonodaja odpira na široko vrata izkoriščevalcem delavskega denarja. Najbolj

ostuden izkoriščevalec delavcev je pa delavec... Kdor demagoško brani sedanji sistem nemorale, je grobokop delavskih interesov... Socialen je oni, ki zna braniti večje in širše delavske koristi — brez demagogije.« — Stran 3., stolpec prvi spodaj: »Iz podružnice.« — Jesenice. — Delavci podjetja »Alpa« dosegli kolektivno pogodbo... Vsekakor pa je velika pridobitev delavcev, da... v celoti pa je upoštevan § 219. o. z. ... Vsekakor je lep uspeh, ki ga je dosegla solidarnost delavcev in NSZ, katere je pogajanja vodila... — Sapianti sat! (Mislečemu človeku to zadostuje.) — Opozorili bi le še g. ravnatelja dr. Bohinjca, da so nam znani primeri, ko so delavci, ki pa nimajo pravic po § 219. o. z. en mesec in pol čakali na hranarino od OUZD. Kako naj bi se tak delavec, če bi ne imel prav nič na strani, preživljal in zdravil recimo teden ali štirinajst dni — za to bo povedala recept »Nova Pravda«, in sicer brez demagogije.

Sporočilo uredništva in uprave:

Drugi prispevki — drugič! — Oglasi za novoletno številko do 17. t. m.!

MALI OGLASI

Beseda 50 par

Vezavo vsakovrstnih knjig Vam izvrši solidno in poceni knjigovoznica Zupan, Ljubljana-Moste, Krekova 4. Pri večjih naročilih primeren popust.

TAPETNIKI

za fino tapecirano pohištvo, morejo dobiti stalno zaposlitev. Ponudbe prosimo pod »Vojvodina (Banat) P-5162« na Interklam, dd, Zagreb, Masarykova 28.

KUPUJTE! NOSITE! PRIPOROČAJTE!

»PIMAR« obleke
»PIMAR« hubertus-plašče
»PIMAR« pumparice
»PIMAR« suknjice
prodaja in zaloga

SREČKO PIHLAR — MARIBOR
Gospoška ulica 5 — Rotovski trg 8

Gorenjski kovinarji

Jesenice. Velika izbira manufakturnega blaga za moške in ženske obleke, na mesečne obroke.

Dospeli so najnovejši modeli radioaparatorov, katere dobite na mesečne obroke že od 150 din dalje.

Velika zaloga najboljših šivalnih strojev »Gritznar«; tudi na mesečne obroke. Priporoča se vsem Marija Krašovec, Jesenice, Krekov trg 2.

pa je opazil, da jo je v živo zadel, prav, kakor je imel namen. Mirno je stegnil roko in vzel čajni lonec s kotla. Žena je stopila k mizi in odnesla skodelico, ki jo je imel deček pred sabo na mizi. Potem je opazovala moža, kako je nalival skodelico. Premišljeno je prilil mleka in dodal sladkorja in zopet skrbno postavil posodo na beli namizni prt.

»Ti, daj, odreži mi še en kos kruha!« je dejal mirno. Najrajši je govoril mirno. Imelo ga je, da bi izrekel te besede ostreje in bolj naravnost, kakor da bi bil ravnodušen napram njeni rahločutnosti. »Mama ti bo odrezala še en kos kruha,« bi bil skoro dejal otroku in toliko, da ga ni že nagovoril. A kje vruga, si je mislil, na tak način se duhovi ne bodo pomirili. Vedel je, da ga je žena omalovaževala. Ravnala je neumno. Moža je prijel, da bi ji bil najraje zavil vrat in ji skočil v lase, a potem...

Ivanka je zopet sedla na svoj stol. Bila je jezna. Ni je bila volja, da bi odrezala kosček kruha. Zoprna ji je bila misel, da bi bila poslušna ukazu tistega svojega moža, ki je prej tako z viška gledal nanjo in jo moralno mučil. A vendar je vedela, da bo navsezadnje le odrezala otroku kos kruha. Ivan je opazil, kako hudo se obira. Takoj je odšel na vrt. Bežal je pred samo mislijo, da jo bo videl, kako globoko se bo ponižala pred njim. A ko je korakal po stezi proti klopici na oglu vrta, ga je obšla jeza, taka jeza, da ni vedel, na koga naj jo strese. Jezil se je sam nase, zato so ga imeli drugi za slabica. On je pa vedel, da je to zgolj globoka zamišljenost, porojena iz bistroumnosti. V enem pogledu bi bilo edino prav, da bi bil takoj planil na ulico in izzivalno stopil pred Jinka, kajti mož je ranil njegovega otroka. Zopet pa bi bil najraje prizadejal svoji ženi duševno, če že ne telesno trpljenje, ker je tako bedasto namignila, da ga ima Jinks za lenuha in ker je izrazila mnenje, da ga sploh more kdo imeti za lenuha. In tisti Jinks bi vrščal in rjovel nad Ivanom, češ, gléjte: tako živi ta »lenuh«.